

Základní tendence vývoje kraje

Plzeňský kraj má strategicky **významnou polohu**, část jeho hranice sousedí se Spolkovou republikou Německo. Kraj je tvořen sedmi územními celky, které se liší krajinným charakterem, strukturou i počtem obyvatel, velikostí i hustotou osídlení a zejména ekonomickým potenciálem. Má průmyslově – zemědělský charakter (plzeňská, převážně průmyslová aglomerace a okrajové části okolo Šumavy a Českého lesa, které jsou zemědělské). Množství kulturních památek a přírodní podmínky umožňují rozvoj cestovního ruchu. Sídlní struktura zaznamenala tak jako v celé ČR v rámci desintegrace rozvoj po roce 1990 a v současné době se stabilizovala na počtu 501 obcí (z toho: 15 obcí s rozšířenou působností a 35 pověřených obecních úřadů).

K hodnocení vývoje kraje byly použity všechny dostupné regionální výsledky. Určitá míra nedostupnosti těchto dat však v mnoha případech nedovoluje detailní pohled na určitý problém.

Vývoj **demografický** není příliš příznivý. V počtu obyvatel došlo v průběhu sledovaných let ke kolísání. Počet živě narozených nepřekročil počet zemřelých. Pouze v roce 2003 došlo po postupném snižování k nárůstu počtu obyvatel. Na celkové přírůstku se převážně podílel příliv cizích státních příslušníků, hlavně slovenských občanů.

Zvyšování průměrného věku v kraji je v souladu s celostátní tendencí. V projekci obyvatelstva do roku 2050 (s vyloučením migrace) se předpokládá snižování počtu obyvatel ve věku 0 – 64 let na úkor 65 a více letých. Z jednotlivých okresů kraje proti roku 2000 došlo k nárůstu počtu obyvatel nejvíce v okresech Plzeň-sever, jih a Domažlice. Naproti tomu vlivem trendu vylidňování center počet poklesl v okrese Plzeň-město a Klatovy.

V mezikrajském srovnání demografické situace pomocí syntetického ukazatele zaujímá Plzeňský kraj vlivem nepříznivé věkové struktury dvanácté místo. Jeho postavení v letech 2000 – 2004 se zlepšilo.

Sociální oblast se týká především domácností a jejich životní úrovně. Ke změnám došlo ve skladbě domácností. Nižší podíl počtu rodinných domácností s dětmi a nárůst domácností jednotlivců. Průměrný čistý příjem za rok na 1 člena domácnosti (Mikrocensus 2002) v kraji znamená nejen třetí nejvyšší hodnotu v České republice za Hl. m. Prahou a Středočeským krajem, ale i hodnotu o 3,4% vyšší než je celorepublikový průměr.

V mezikrajském srovnání má kraj druhý nejmenší podíl domácností pod hranicí životního minima. Nad trojnásobkem a více životního minima je podíl čtvrtý nejvyšší.

Vývoj bytového fondu měl v jednotlivých obdobích mezi sčítáním odlišný průběh. V letech 1946 – 1980 se bytová výstavba rozvíjela v souladu s celorepublikovým trendem, ale v následujících letech téměř stagnovala (až do roku 1991). Úloha státu byla nahrazena tržně orientovaným systémem, ale státem regulovaným.

Počet modernizovaných bytů se v Plzeňském kraji v roce 2004 proti roku 2000 téměř zdesetinásobil, ale v ukazateli počet modernizovaných bytů na 1000 obyvatel středního stavu řadí kraj na 3. nejnižší místo v ČR.

V porovnání ukazatele intenzity dokončené bytové výstavby je patrné, že mimo mírného nárůstu v letech 2002 a 2004 stagnuje. Nejvyšších hodnot dosahuje okres Domažlice a vlivem suburbanizace Plzeň-jih a sever.

Z hlediska vývoje ekonomické aktivity patří za sledované období Plzeňský kraj ke krajům s mírně klesajícím počtem ekonomické aktivních obyvatel což odpovídá celorepublikovému trendu. Obdobná shoda je ve vývoji zaměstnanosti v terciárním sektoru, ale největší disparity bylo dosaženo v sektoru primárním. Na základě údajů MPSV podle metodiky od 1.7.2004 lze konstatovat, že se v pořadí krajů s nejnižší mírou registrované nezaměstnanosti umístil Plzeňský kraj v roce 2004 na třetím místě za Jihočeským a před Středočeským krajem. Poprvé se v tomto roce meziročně snížila vlivem rozšířené nabídky pracovních míst v zahraničních firmách. V rozsahu sledovaných let došlo v kraji stejně jako v České republice ke shodnému nárůstu průměrné hrubé měsíční mzdy, ale stále zůstává pod celorepublikovým průměrem.

Počet mateřských i základních škol ve sledovaném období poklesl. Stejný je i vývoj v počtu žáků základních škol. Pouze u dětí ve věkové skupině 3 – 4 let došlo k nárůstu, protože se do věku matek dostávají populačně silnější ročníky. Obdobná je i tendence v České republice. Příští vývoj bude ve znamení poklesu vlivem populačně slabších ročníků. Ve středním a vysokém školství se počet studentů zvýšil, ale u středních odborných učilišť poklesl jejich počet.

Struktura zdravotnických zařízení se stabilizovala, ale počet lůžek v nemocnicích poklesl. Nárůstem počtu hospitalizovaných vzrostl i počet pacientů na 1 lůžko a zkrátila se průměrná ošetrovací doba. Mírně vzrostl počet lékařů současně s poklesem středního zdravotnického personálu. Průměrné procento pracovní neschopnosti bylo za posledních pět let v roce 2004 jak v České republice, tak i v Plzeňském kraji nejnižší.

V oblasti sociální péče je s ohledem na stárnutí obyvatelstva příznivý vývoj v budování těchto zařízení, ale zvláště v domech s pečovatelskou službou nepokrývá počet žadatelů. V porovnání s výsledky v České

na 1000 obyvatel starších 65 let o 2 místa lepší.

Počet zjištěných trestných činů byl v roce 2001 nejnižší za celé 5ti leté sledované období. Od roku 2002 však jejich počet vzrůstal, ale nedosáhl výše roku 2000. Procento objasněnosti trestných činů bylo v roce 2004 v kraji o 4% vyšší než v České republice, ale stačilo ve srovnání krajů na 11. místo.

Sociální vývoj hodnocený syntetickým ukazatelem je na rozdíl od vývoje demografického ve srovnání s ostatními kraji příznivější (z hlediska stavu zaujímá druhé místo a z hlediska změny během sledovaného období místo šesté).

Ekonomický vývoj vyjádřený tvorbou HDP na 1 obyvatele řadí Plzeňský kraj mezi nadprůměrné regiony, ale vývoj HDP není v průběhu sledovaných let tak příznivý jako v ostatních krajích. Tvorba hrubého fixního kapitálu byla od roku 2000 kolísavá, nejvyšší v roce 2004 a dosáhla na 1 obyvatele 93,7% republikového průměru.

Hodnota podílu kraje na celkovém počtu evidovaných ekonomických subjektů v České republice se od roku 2000 pohybuje okolo 5,3%. Z celkového počtu tvoří 80% osoby fyzické a 20% osoby právnické. V ukazateli intenzity podnikatelské aktivity jsou v ČR hodnoty vyšší.

Vývoj zemědělství je od roku 1990 nepříznivý a to v poklesu zaměstnanosti, výměry zemědělské půdy, ale i stavu hospodářských zvířat. Lesní plochy se téměř nemění a podíl vytěžené dřevní hmoty (11% z ČR) zařadil kraj v roce 2004 na druhé místo za Jihočeským krajem.

Vývoj tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb v průmyslových podnicích (se 100 a více zaměstnanci) byl v letech 2000 – 2004 pozitivní. Jeho objem v roce 2004 dosáhl 5,8 % všech tržeb v průmyslu ČR. V posledních dvou letech v plzeňském regionu jako jednomu z pěti v ČR došlo k nárůstu počtu zaměstnanců v průmyslu (mimo textilního odvětví). V porovnání s ostatními kraji se v průměrné mzdě v roce 2004 řadíme na 5. místo.

Odvětví stavebnictví zaznamenalo za hodnocené období výrazný nárůst. Objemy stavebních prací jak podle sídla podniku, tak podle místa stavby několikanásobně překročily objem stavebních prací, realizovaný na počátku sledovaného období.

Poloha kraje umožňuje dopravní propojení trhů východní a západní Evropy. Hlavní silniční tahy mají tranzitní charakter. V přepravě zboží převládá vývoz nad dovozem. V přepravě cestujících došlo ve sledovaném období k poklesu. Železniční trať Praha – Cheb by se měla v budoucnu stát 3. mezinárodním koridorem.

Plzeňský kraj nabízí pestrou nabídku rozličných forem cestovního ruchu v 426 ubytovacích zařízeních s 21,8 tis. lůžky pro tuzemskou i zahraniční klientelu. Počet zahraničních turistů neustále roste, avšak snižuje se průměrná doba pobytu cizinců, zatím pouze o 0,6.

Ekonomický vývoj měřený syntetickým ukazatelem je ovlivněn tím, že data z této oblasti jsou dostupná podle sídla podniku a ne podle místa skutečné ekonomické činnosti. Průměrné umístění kraje bylo způsobeno především velkým rozdílem mezi odvětvím s nejvyšší a nejnižší průměrnou měsíční mzdou, nízkou mírou podnikatelské aktivity a objemem přijatých dotací na 1000 obyvatel.

V rámci hodnocení **stavu a vývoje životního prostředí** je možno hodnotit ovzduší v Plzeňském kraji ve srovnání s Českou republikou jako relativně čisté. Jedná se především o okresy Domažlice a Klatovy (mimo okresních měst).

Z hlediska jakosti vody lze označit jako čisté až velmi čisté (I.a II. třída) horní toky Mže, Radbuzy, Úslavy, Úhlavy, řeky- Vydrů, Křemelnou a Otavu až po Horažďovice. I přes nárůst čistíren odpadních vod je nepříznivá situace v poklesu podílu čistěných vod k vypouštěným do veřejné kanalizační sítě.

V přepočtu zemědělské a orné půdy na jednoho obyvatele je nejvyšší hodnota v okrese Tachov a nejnižší v okrese Rokycany, ale oba převyšují průměr ČR.

V přepočtu pořízených environmentálních investic na 1 obyvatele je Plzeňský kraj podprůměrný – na 13. místě v ČR. Jsou to investice převážně v oblasti nakládání s odpadními vodami, na ochranu ovzduší a klimatu a nakládání s odpady.

Obce na území Plzeňského kraje se sdružují do 40 mikroregionů zaměřených na komplexní rozvoj a dvou euroregionů (Egrentis a Šumava).

Rozdíly ve vývoji jednotlivých částí kraje vyplývají z jejich zaměření. Hodnota syntetického ukazatele v oblasti životního prostředí zařadila Plzeňský kraj do skupiny krajů s celkově spíše příznivým stavem, který převyšuje úroveň ČR. Na předním místě se umístil v množství emisí oxidu siřičitého a podílu lesní půdy na celkové rozloze území. Naproti tomu je nízký podíl investic na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele a podíl čistěné odpadní vody na celkovém množství vypouštěné odpadní vody.